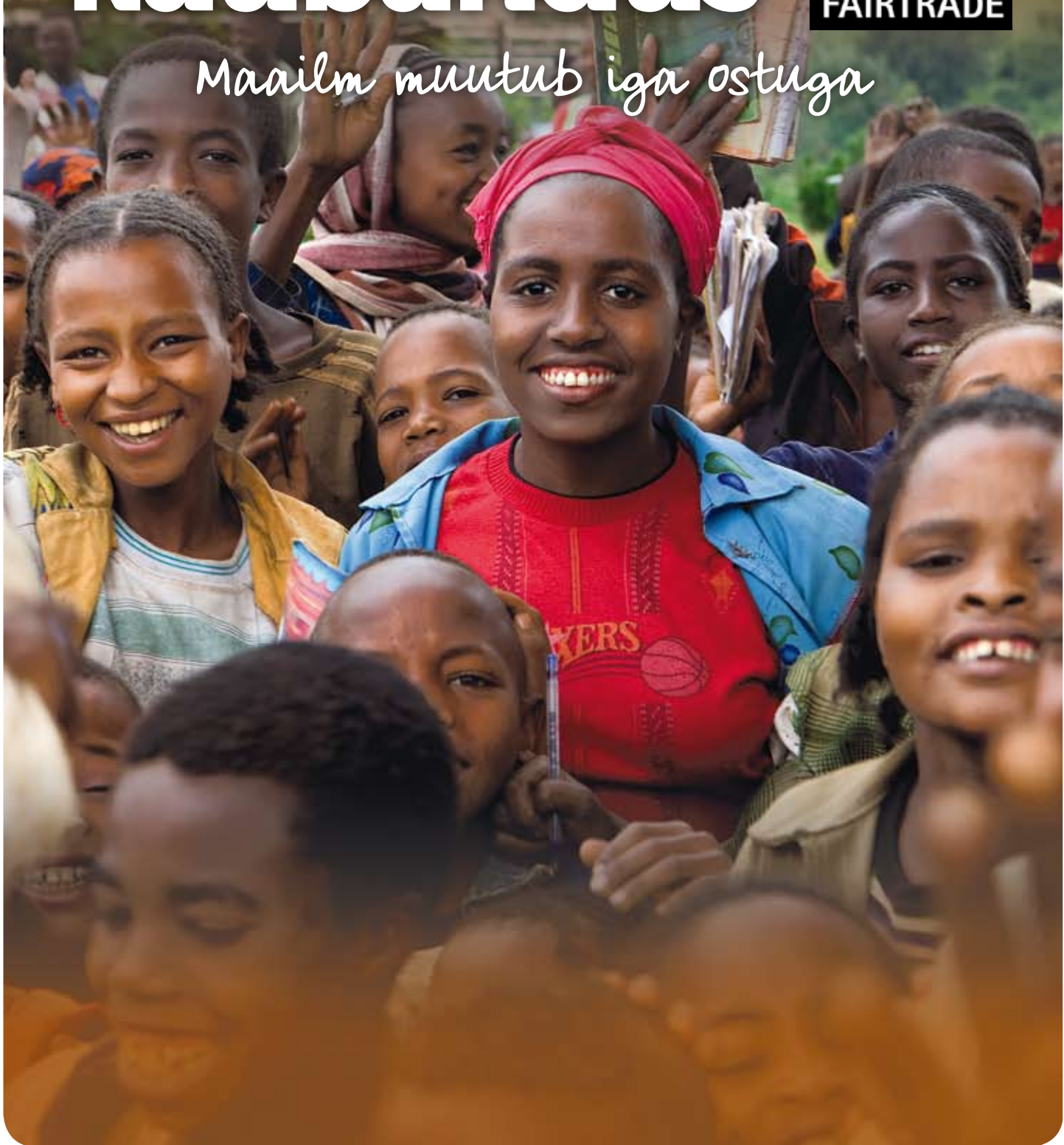

Õiglane kaubandus

Maailm muutub iga ostuga

See trükis on valminud Euroopa Liidu toel. Trükise sisu eest vastutab Eesti Roheline Liikumine. Trükises esitatut mitte käsitleda Euroopa Liidu ametliku seisukohana.

Fairtrade – kodanikuliikumine õigluse eest

Õiglase kaubanduse ehk Fairtrade'i märk tootel tagab paremad majanduslikud ja sotsiaalsed tingimused Aafrika, Aasia ning Kesk- ja Lõuna-Ameerika talunikele ja töölisele. Süsteemis osaleb üle 1 500 000 tootja, kaupu müüakse Euroopas, Põhja-Ameerikas, Jaapanis. Rahvusvaheline Fairtrade'i märk jõudis esimese Balti riigina Eestisse 2007. aastal.

Fairtrade on praegu ainus sõltumatu sertifitseerimissüsteem maailmas, mis toetab arenguriikide (väike)talunike omaalgatuslikku väiketootmist elatusallikana, makstes neile selle eest õiglast tasu ja võimaldades talunikel investeerida lisatasu kogukonna heaolul.

Õiglase kaubandus on eestikeelne vaste mõistele Fair Trade (mürgina kokkukirjutatult Fairtrade). Õiglase kaubandus on rahvusvaheline kaubanduslik kokkulepe ning sertifitseerimissüsteem, mis seisab arengumaade väiketootjate huvide eest.

Õiglase kaubanduse eesmärk on tagada arengumaade väiketalunike toodetele (kohv, tee, riis, banaanid, suhkur, kakao jms) õiglase hind ning parandada istandustes töötavate töölise töö- ja elutingimusi.

Toote õiglase hind on see, mis katab töö- ja tootmiskulud, järgides säästva tootmise põhimõtteid. Peale tootmiskulude on õiglase kaubanduse märgistamise organisatsioon (FLO) sisse seadnud õiglase kaubanduse lisatulu (Fairtrade Premium), mis investeeritakse edasi kas sotsiaalsete, majanduslike või keskkonnaprojektide arendamisse. Selliste projektide vajaduse otsustavad demokraatlikult tootmisühistusse kuuluvad tootjad või istandustes töötavad töölised ise.

Seega ei ole õiglase kaubanduse toodete miinimumhinnad paika pandud kauplemise tulemusena, tootjatele pealesurutud taktikaga või ülemaailmsete kauplejate poolt. Hind on saadud õiglasel ja süsteemsel lähenemisel ning seda uuendatakse regulaarselt, et tagada tootmiskulude katmine.

Õiglasel kaubandusel juba pikk ajalugu

Õiglase kaubanduse ajalugu ulatub kuuekümmene aasta taha. Mõned allikad väidavad, et ameeriklased panid aluse õiglase kaubanduse liikumisele, kui nad ostsid 1946. aastal otse Puerto Ricost käsitööd.

Esimeseks õiglase kaubanduse tegevuseks Euroopas peetakse Hiina pagulaste käsitöömüüki Briti heategevusliku organisatsiooni Oxfami poolt 1950. aastate lõpus. 1960. aastatest alates tegutsevad Euroopas paljudes riikides spetsiaalselt arengumaade tooteid müüvad nn maailmapoed. 1964. aastal loodi Hollandis esimene õiglase kaubanduse organisatsioon ja roosuhkru müüki alustasid kolmanda maailma toetusrühmad.

Maailmapoodidel ehk õiglase kaubanduse poodidel on olnud oluline roll õiglase kaubanduse liikumise käimalükkamises. Arengumaade toodete müügi kõrval osalevad nad aktiivselt ka teavitustegevuses ja kampaaniate korraldamises. 1960. ja 1970. aastatel loodi mitmed õiglase kaubanduse organisatsioonid Aasias, Ladina-Ameerikas ja Aafrikas, kes arendasid sidemeid arenenud riikide organisatsioonidega.

Euroopa maailmapoodidel on ühine võrgustik. Õiglase kaubanduse organisatsioonid kauplesid alguses vaid käsitööga, mida vahendasid maailmapoodidesse lääneriikide misjonärid. 1973. aastal toodi esimest korda

Foto: Fairtrade Sweden

Teeliste korjaja Etiopiast

Euroopasse Guatemala väiketalunike ühistu toodetud kohv. Holland oli esimene riik, kes alustas toodete sertifitseeritud märgistusega Max Havelaar. 1997. aastast alates sätestab standardid tootmisele ja kauplemisele Fairtrade Labelling Organization International, FLO, mis on katuseks õiglase kaubanduse assotsiatsioonidele tarbijauhiskondades ja tootjavõrgustikele arengumaades. Kuni 2004. aastani oli eri riikides kasutusel erinevad sertifitseerimismärgid. Siis võeti kasutusele lehitava inimese kujuga sinirohemust märk. Fairtrade on rahvusvaheliselt registreeritud märk ja seda ei tohi kasutada meelevaldselt.

Läbimüük kasvab aasta-aastalt

2007. aastal ulatus õiglase kaubanduse müük maailmas ligikaudu 2,3 miljardi euroni, kasvades aastaga 47 protsenti. Nüüdseks on maailmas sertifitseeritud üle 600 tootjaühistu enam kui 60 arengumaas. See esindab ligi 1,5 miljonit tootjat ning 7 miljonit inimest, kes saavad otsest kasu õiglasest kaubandusest.

Vaatamata majanduslangusele kõikjal maailmas müüdi 2009. aastal Fairtrade'i märki kandvaid tooteid rohkem kui kunagi varem. Mõõdunud aasta kogukäive ületas 3,4 miljardit eurot ning seeläbi said õiglast tasu ning paremad töö- ja elutingimused väiketalunikud ja töölised enam kui 70 riigis üle maailma.

Kõige enam kasvas maailmas kakao ja suhkru müük, vastavalt 35% ja 57%, mille tingis suurtootjate ühinemine Fairtrade'i märgistusega. Näiteks hakkasid eelmisel aastal Fairtrade'i märgiga toorainet kasutama Cadbury Daily Milk, Nestle Kit Kati šokolaadides, Green & Black's ja Ben & Jerrys.

Kuna eelmisel aastal keskendus FLO eeskätt Fairtrade'i märgiga vürtside ja maitsetaimede valiku suurendamisele, mitmekordistus mainitud toodete käive samuti. Kohvi müügikäive, mis on üks tuntumaid Fairtrade'i märgiga kaupu, kasvas stabiilselt 12%.

Fairtrade'i toodete müügitulu mõjutas otseselt kokku 1,2 miljonit talunikku ja töölisi maailmas. Maailmaturust kõrgema toorainehinna ning stabiilse sissetuleku saanud farmerid investeerisid lisatulu oma kogukondade arengusse. Kohvikasvatajad panustasid kogukondi edendavatesse sotsiaalsetesse projektides ning farmide arendamisse 14,5 miljonit eurot ning banaanikasvatajad 12 miljonit eurot.

Kolm aastat õiglast kaubandust Eestis

Eelmisel aastal osteti Eestis Fairtrade'i märki kandvaid tooteid 295 000 euro ehk rohkem kui 4,6 miljoni krooni eest.

2002. aastal loodud kodanikeühenduste võrgustik Arengukoostöö Ümarlaud (AKÜ) alustas õiglase kaubanduse tutvustamist Eestis ühe osana arengumaade probleemide kajastamisest ja praktilisest viisist parandada arengumaade inimeste elu.

Eestvedajaks selles protsessis on Eesti Roheline Liikumine, mis teeb aktiivset teavitustööd säästlike eluviiside, sh tarbimise kohta. Lisaks ERL-ile on koondunud mitmeid kodanikeühendusi ja üksikisikuid-vabatahtlikke AKÜ õiglase kaubanduse töörühma. 2004.- 2005. aastal rahastas Eesti välisministeerium ERL-i õiglase kaubanduse teavituseprojekti arengumaade kogukondade toetuseks. Suurematel rahvaüritustel tutvustati õiglase kaubanduse põhimõtteid ning sertifitseerimismärki.

2006. aasta sügisest käivitus Eestis ühisprojekt Soome õiglase kaubanduse organisatsiooniga, mille eesmärk on õiglase kau-

banduse laiaulatuslikum tuntus, Fairtrade'i märgitoodete kättesaadavus jaekaubanduses ning kodanikeühenduste toetusplatvormi loomine Eestis. 2007 aasta kevadel tähistati rahvusvahelise Fairtrade'i märgi ametlikku maalejõudmist.

Kuna Fairtrade'i tooted on Eesti turul suhteliselt uued, siis oli 2009. aasta esimene, mil sedalaadi statistikat tehti ja võrdlus varasemaga puudub. Eestis oli Fairtrade'i märgitoodete käive eelmisel aastal enam kui 4,6 miljonit krooni.

2007 aasta kevadel tähistati rahvusvahelise Fairtrade'i märgi ametlikku maalejõudmist.

Eestis müüdvad Fairtrade'i tooted ja müügikohad:

- Kohv: Prisma Peremarket, Tallinna kaubamaja, Stockmann, Kohvieri kohvik-salong, kauplus Maa, Selver, Solarise toidupood, Biomarket, Rimi, Öko Talukaup, Parim Pood
- Kosmeetika: Parim pood, Öko Talukaup, Tallinna kaubamaja
- Maitseained: Stockmann, Parim Pood, Solarise toidupood
- Lilled: Rimi hüpermarketid
- Puuviljad: Öko Talukaup
- Puuvillatooted: Tallinna kaubamaja, Marks & Spencer, Dream Dragoni kauplused, Finlaysoni poes Rocca al Mares
- Riis: Öko Talukaup, Solarise toidupood, Stockmann
- Suhkur: pea kõikides poodides
- Šokolaad/kakao: Parim Pood, Öko Talukaup, Tallinna kaubamaja, Solarise toidupood, Rimi hüpermarketid, Prisma Peremarket, Stockmann
- Tee: Nop, Looduspere Poed (Ülemiste keskus, Viru keskus, Järve keskus, Pirita TOP, Lõunakeskus), Parim Pood, Öko Talukaup, Tallinna kaubamaja, Stockmann, Selver, Prisma Peremarket, Biomarket
- Vein/õlu: FineWine'i veiniateljee, Öko Talukaup, Tallinna kaubamaja, Prisma Peremarket, Stockmann
- Jäätis: Öko Talukaup, Solarise toidupood

Foto: Prisma Peremarket

Valik Fairtrade märki kandvatest toodetest, mida müüakse Prisma Peremarketis

Suhkruroo kasvataja Paraguais

CORA kooperatiiv:

tulevik on helge & viljakas!

Kui Paraguais, Tebicuarymí külast pärit ökoloogiliselt puhta suhkruroo kasvatajad otsustasid moodustada kohaliku kooperatiivi Cañeros Orgánicos Asociados (ehk CORA), seadsid nad tegevuses ka selged sihid. Eesmärk oli parandada kohalike põllumeeste ja nende perekondade elukvaliteeti, majandada oma põllusaaduste tootmis- ja müügiotsustusi ning parandada maa viljakust ja seisukorda.

Nüüdseks, kus kooperatiivil on õiglase kaubanduse sertifikaadi omistamisest möödunud kõigest aasta, on CORA juba suutnud oma püstitatud eesmärgid suure osas täita ning neist on kasu saanud kogu kohalik elanikkond. Hea saagi tagab Tebicuarymí põllumeestele vaid haritava maa korralik ettevalmistamine ja väetamine. Samal ajal on kasvatatav suhkruroog enamiku põllumeeste jaoks ainsaks tegelikult sissetulekuallikaks, mistõttu puudub neil igasugune investeerimiseks vajalik lisaraha.

Sellest probleemist teadlikuna otsustas CORA Tebicuarymí põllumeestele vastu tulla ja eraldada neile teatud osa õiglasest kaubandusest teenitud lisatulust. Kooperatiiv ostis põllumeestele pinnase ettevalmistamiseks vajalikud masinad ning varustab neid ka väljaostetud väetistega, mille eest tuleb põllumeestel endil tasuda alles pärast saagikoristuse lõpu ja müümist.

Põllumeestel on vaja ka abi suhkruroo väetamisel ja istutamisel. Abitööjõu palkamisega ei aita aga CORA ainult oma liikmeks olevaid kohalike tootjaid, vaid ka kohalikku kogukonda. Ilma CORA abita peaksid paljud Tebicuarymí mehed enne saagikoristuse hooaega ja pere ülalpidamiseks töö leidmiseks kodust lahkuma või lootma heale kalaõnnele.

Õiglase kaubandusega teenitavast lisatulust lõikavad kasu ka kohalikud koolilapsed. Veel hiljaaegu polnud Tebicuarymí koolis elektrivalgusteid. Päikeselise ilmaga lapsed ja õpetaja sellest puudust ei tundnud, kuid pilvise ilmaga muutus klassiruum elektrivalgusteta peaaegu kottipimedaks. CORA leidis, et üks osa õiglasest kaubandusest teenitud lisatulust tuleks paigutada koolile elektrivalgustite ostmiseks. Mis otsustatud, see ka viidi täide. Kooperatiivi liikmed leidsid aga aega ja aitasid ise ka koolimajja valgusteid paigaldada.

Õiglase kaubandus teeb pesupäeva ikkele lõpu

Ega suurem osa arenenud maade inimestest suuda ette kujutada olukorda, kus käepärast pole automaatset pesumasinat. Enesestmõistetav on kas või igal õhtul korjata kokku laste määrdunud õuerõivad ja need pesumasinasse pista, panna õisele töörežiimile ja hommikul

puhtad ning poolkuivad riided välja võtta. Terve nädala ilma pesumasinata tähendaks suure hulga rõivaste kuhjumist ning närvilist pereema.

Kuid nii pole see igal pool. Teisel pool maakera, täpsemalt Apartadó linnas Colombias, on riiete käsitsi pesemine enamiku kohalike jaoks igapäevaseks kohustuseks. Olukorra leevendamiseks käivitati eelmisel aastal suurepärane õiglase kaubanduse pealt teenitava lisatulu fondidest rahastatav projekt, mille algatajaks oli kohalik CORPONUI banaanikooperatiiv. See on aidanud teha lõpu käsitsi pesu pesemise ikkele ja andnud samal ajal ka mitmele kooperatiivi töötajale võimaluse teenida lisatasu.

Eelmisel aastal hakkas kooperatiivi õiglasest kaubandusest teenitud lisatuludest välja laenama raha töötajatele, kes soovisid seda investeerida mitmesugustesse tulutoovatesse projektidesse. Üks selliseid omanäolisi projekte oli pesumasinate laenutusteenuseid pakkuva ettevõtte loomine. Selle mikroettevõtte äriidee keskmes on kaasakantavad pesumasinad, mida tunnikaupana kohalikele koduperenaistele välja laenutatakse. Pesumasina laenutusteenuse asutanud töötaja teenib laenutustasude pealt oma pere ülalpidamiseks veidi lisaraha, kohalikud naised pääsevad käsitsi pesu pesemise vaevast ning terve kogukond tunneb rõõmu puhastest rõivastest.

Maailm muutub iga ostuga

25.–31. oktoobrini kestva õiglase kaubanduse nädala eesmärk on tutvustada õiglase kaubanduse põhimõtteid laiemale avalikkusele ning juhtida tähelepanu Fairtrade'i märki kandvatele toodetele.

Mahetoodangu huvilistele tuntud kauplus Õko Talukaup on tähistanud õiglase kaubanduse nädalat paar viimast aastat. Eelmisel aastal pakkus pood õiglase kaubanduse märki kandvaid tooteid soodsama hinnaga. Poes kannavad seda märki näiteks kohv, tee, kakao, šokolaad, banaanid, vein. Kõige enam eelistavad tarbijad osta siiski šokolaadi. Fairtrade märgiga toodete läbimüük on iga aastaga kasvanud. Kuna pood müüb ainult nn ökotooteid, siis Fairtrade märk nende hindade ei mõjuta, need on samas hinnaklassis teiste ökotoodetega.

Õko Talukaup on müünud Fairtrade'i märki kandvaid tooteid alates poe avamisest, seega juba viis aastat.

„Sellel aastal plaanime üles panna Fairtrade'i nädala puhul näituse, mis räägib lähemalt suhkru tootmisest ja tootjatest. See näitus ei tule küll meie Õko Talukauba poodi, vaid vastavatut Biocafesse Rotermani Kaubamajas. Biocafes pakume eranditult ainult Fairtrade kohvi, teed ja kakao ning Fairtrade nädala raames plaanime valmistada Fairtrade Mascobado suhkrust nn Bayerni kreemi, et küllastajad saaksid tunda selle toote erilist maitset,“ ütles Tiitu Saks, Austan Loodust OÜ tegevjuht.

Ta on seisukohal, et Fairtrade tooteid „ei pea sundima ostma“. Küll aga tuleks inimestele anda võimalikult palju infot tootjate ja tootmistingimuste kohta. „Las inimesed siis otsustavad, kas osta või mitte. Näiteks kohv on nafta järel müüdavuse poolest teisel kohal maailmas. Aga kui püüda võrrelda, kuidas elavad niinimetatud naftariigid ja kohvitootjad, siis vahe on kohvitootjate kahjuks lausa katastroofiline,“ sõnas Saks.

Võimalus teha midagi head

Prisma Peremarket AS-i müügidirektor Miia Boman ütles, et tänava tähistab ettevõtte õiglase kaubanduse nädalat esimest korda sellises mahus. Eelmisel aastal osales selles vaid Restoranimaailm, Coffee House'is jagati infot õiglasest kaubandusest ning toodi välja, et näiteks seal pakutav kohv ja suhkur olid õiglase kaubanduse tooted.

Õiglase kaubanduse nädalal on Prisma eesmärk tõmmata klientide tähelepanu õiglasele kaubandusele ja sellekohast märki kandvatele toodetele. „Kuna meie pikaajaline eesmärk on suurendada õiglase kaubanduse toodete osakaalu Prisma sortimendis, küsime oma klientidelt, millised õiglase kaubanduse tooted pakuksid neile huvi. Kõikide küsitluses osalejate

Aga kui püüda võrrelda, kuidas elavad niinimetatud naftariigid ja kohvitootjad, siis vahe on kohvitootjate kahjuks lausa katastroofiline

Foto: Fairtrade Sweden

Kohvikasvataja Etioopiast

vahel loosime välja kinkekorvid, mis koosnevad ainult õiglase kaubanduse toodetest. Teeme küsitluse nii kauplustes kui ka meie koduleheküljel,“ selgitas Boman.

Lasnamäe, Mustamäe ja Sikupilli Prismas toimuvad 27., 28. ja 29. oktoobril õiglase kaubanduse teemalised infotunnid, kus jagatakse vastavat teavet ja vastatakse klientide küsimustele. Infotunnid toimuvad Sikupilli Prismas kell 17–19, Mustamäe Prismas 28. oktoobril kell 17–19 ja Lasnamäe Prismas 29. oktoobril kell 17–19.

Alates 25. oktoobrist on Sikupilli restoranimailma Rosso menüüsse valitud õiglase kaubanduse veinid, Coffee House'is on aga õiglase kaubanduse kohvi kampaaniapakumine. Boman tundis rõõmu, et Prisma klientide teadlikkus on tõusnud ja pidevalt lisandub inimesi, kes aina enam oskavad väärtustada õiglase kaubanduse tooteid. Tuntumatest Fairtrade märki kandvatest toodetest on Prisma sortimendis Dansukkeri tume tükisuhkur, Gepa šokolaadid ja Reilu kohv. Kõige enam ostetakse suhkrut, šokolaadi ja teed ning takistuseks pole ka tavatoodetest 20–30 protsenti kõrgem hind. „Need inimesed, keda õiglane kaubandus aitab, elavad palju vaesemates tingimustes kui meie, selle ostuga saame omalt poolt anda neile võimaluse paremaks ja inimväärsemaks eluks. Kutsume üles kõiki kaupmehi, kes müüvad õiglase kaubanduse sertifikaadiga asju, oktoobri viimase nädalajooksul juhtima suuremat tähelepanu just Fairtrade'i tootevalikule,“ ütles Boman.

Õiglase kaubanduse nädal

- Aasta peamine üritus on õiglase kaubanduse nädal, mida 2010. aastal korraldatakse Eestis neljandat korda ja ühel ajal Põhjamaadega.
- Nädala eesmärk on suurendada Fairtrade'i märgi tuntust ja toodete müüki Eestis.
- Õiglase kaubanduse nädala eesmärgid:
 - tõsta õiglase kaubanduse tuntust elanikkonna hulgas,
 - kaasata kodanikeühendusi ja vabatahtlikke õiglase kaubanduse teema tutvustamisel,
 - julgustada õiglase kaubanduse sertifitseeritud toodete laiemat müüki Eestis.
- Õiglase kaubanduse nädala tunnuslause on: „Maailm muutub iga ostuga“.
- Vahetult enne õiglase kaubanduse nädala algust külastasid Eestit kaks suhkru tootjat Malawist.
- Malawi on üks 13 riigist maailmas, kus toodetakse õiglase kaubanduse märgiga suhkrut.
- Eestis on müügil näiteks Dansukkeri pruun Demerara suhkur, mis on samuti Malawist pärit.

Saadik õpetab tegema teadlikke valikuid

Eesti loomakaitse seltsi juhatuse liige **Evelyn Valtin** (27) on õiglase kaubanduse saadikuna aidanud inimestel silmi avada, rääkides neile hoolivusest teiste inimeste ja ka keskkonna vastu, et aidata teha teadlikke valikuid.

•• Miks sina tahtsid saada õiglase kaubanduse saadikuks?

Tänapäeva ühiskond toetab ületarbimist ja ostuhullust, nõudlus on tehnilikult tekitatud. Uute asjade ostmise on suurele osale inimestele meelelahutus ja sisemiste pingete maandamine, mida teisti enam hästi teha ei osata. Ei mõeldagi selle peale, et iga ese, mida ostetakse, on millestki ja kellegi poolt tehtud. Ostetakse sellepärast, et saab, mitte sellepärast, et vaja on. Tegelikult saab inimene saab nii palju vähemaga õnnelik olla ning lisaks säästa sellega keskkonda ja inimeste ekspluaterimist.

•• Kes võiksid olla saadikud?

Õiglase kaubanduse saadikuteks võivad olla kõik, kes on nõus sellega, et osa inimeste heaolu ja rikkuse nimel ei ole õiglane teisi ära kasutada. Nad soovivad maailma parandada, on valmis iseenda harjumusi muutma ja aitama ka teisi seda teha.

Saadik on eelkõige vabatahtlik huviline, kes aitab korraldada eri üritusi teavitamiseks õiglastest kaubandusest. Kuulsin Fairtrade'ist, olles Eesti Rohelises Liikumises vabatahtlik. Teema pakkus mulle kohe huvi, lugesin lisa-informatsiooni, osalesin mitmel üritusel ja koolitusel.

•• Mida teeb õiglase kaubanduse saadik?

Olen osalenud mitmel üritusel ja rääkinud õiglase kaubanduse teemadel ka teistega. Kuna olen ka ise palju teadlikum sellest, kuidas tegelikult koheldakse paljusid inimesi, kes tootmises töötavad, siis olen vaadanud ümber ka oma tarbimisharjumused. Olen vähendanud oma tarbimist üldiselt ja ostmisel eelistan Fairtrade'i märgisega tooteid, eriti juhul, kui puudub Eesti kodumaine toodang.

•• Kuidas rääkida õiglasest kaubandusest, kummutada kahtlusi ja kriitikat?

Rääkida tuleks nii, nagu tegelikult on. Kindlasti tuleb arvesse võtta seda, et vaatamata kõigele ei taheta tihtipeale sellistel teemadel rääkida ja isegi mõelda. Inimestel tekib

Evelyn Uue Maailma tänavafestivalil tänavu septembris

Ei mõeldagi selle peale, et iga ese, mida ostetakse, on millestki ja kellegi poolt tehtud. Ostetakse sellepärast, et saab, mitte sellepärast, et vaja on.

hirm, kui mõtlevad, et peaksid oma harjumusi muutma hakkama ja mugavustsoonist välja tulema ning tundma, et on oma eluviisiga kahju teinud. Üldjuhul ei taheta ju halb inimene olla. Aga lihtsam on silm kinni pigistada ja loota, et äkki ikka ei ole olukord nii halb ning jätkata tavapäraselt.

•• Miks on vaja meile õiglast kaubandust sinu arvates?

Inimesi tuleb kohelda võrdsest hoolimata sellest, millises maailmajaos nad elavad.

Õiglane kaubandus aitab tuua päevavalgele lugusid sellest, mida tehakse, et tänapäeva mõistes edukaks ja rikkaks saada ning kuidas selle käigus inimesed kannatavad. Õiglane kaubandus pakub välja lahendusi ja võimalust teha õiglasemaid valikuid ja hoolida.

Foto: erakogu

Vabatahtlik tegevus pakub suurt rõõmu

Õiglase kaubanduse saadik on praegu ühe väga põneva noorte kunstiprojekti Eksperimenta! kommunikatsioonijuht, 26-aastane **Kerli Kehman**. Saadikuks saamiseks läbis ta koolituse, mille käigus tutvustati õiglase kaubanduse ajalugu, missiooni, põhimõtteid, tegutsemisulastust. Ka seda, kuidas seda teistele tutvustada ning millise kriitikaga saadikud kõige sagedamini inimestega suheldes kokku puutuvad.

„Saadikud tutvustavad vabatahtliku tegevuse korras õiglase kaubanduse põhimõtteid, eesmärgiga suurendada selles valdkonnas inimeste teadlikkust ideest ja toodetest, mille abil saavad kõik tarbijad anda oma panuse õiglasse kaubandusse. Minu soov oli panustada Õiglase kaubanduse liikumise tegevustesse, kuna toetan õiglase kaubanduse põhimõtteid. Vabatahtlikuks tegevuseks on see peamine motiivatsioon,“ selgitas Kerli. Tema meelest võib olla Õiglase kaubanduse saadikuks igaüks, kelle

Foto: erakogu

Kerli Kehman

Küsitakse, miks eestlastena peaksime panustama teiste riikide elanike elutingimuste parandamisse, kui meil on endal Eestiski piisavalt valdkondi, mis vajavad toetust.

väärtushinnangud ühtivad Õiglase kaubanduse eesmärkide ja missiooniga. Samuti peab saadik olema piisavalt julge ja diskussioonialdis.

Kerli sõnul on ta saadikuks olemise ajal saanud teadmisi õiglase kaubanduse (Fairtrade) tegutsemispõhimõtetest ja eesmärkidest. Suurenenud on veendumus, et Õiglase kaubanduse meetodid ja regulatsioonid aitavad kaasa jätkusuutlike tootmisprotsesside kujundamisele ning kogukondlike töö- ja elamistingimuste parandamisele Aafrikas, Aasias, Kesk- ja Lõuna-Ameerikas. Need on piirkonnad, mida tavatsetakse nimetada arengumaadeks või kolmanda maailma riikideks. „Ühiskondlikul tasandil tahaksin loota, et nii mõnigi eestimaa-lane teab minu ja teiste Õiglase kaubanduse saadikute vabatahtliku tegevuse tulemusena, mille eest Õiglase kaubandus seisab ja teeb kaupluses näiteks kohvi või suhkrut valides ostuotsuse Fairtrade'i märgiga toodete kasuks,“ ütles Kerli. Ta lisas, et õiglase kaubandus panustab stabiilsemate majandustingimuste kujundamisse ning aitab korrigeerida ebaõiglast tasu, mida põhjustab toorainete kokkuostuhindade sõltuvus maailmaturu hindadest. Samuti vähendab Õiglase kaubandus inimeste ekspluateerimist tootmisprotsessides ja tutvustab ökoloogilisi tootmismeetodeid.

Mitmesuguste ürituste raames on Kerli tutvustanud Õiglase kaubanduse tooteid ja põhimõtteid. Maailmapäeva teavituspäeval pakkus ta koos teiste vabatahtlikega Solarise keskuse Õiglase kaubanduse kohvikus õiglase kaubanduse kohvi, kakaod, teed ning jagas teavet ja õiglast šokolaadi. „Maailmapäeval oli Vabaduse väljakul analoogne Õiglase kaubanduse telk, Uue Maailma festivalil korraldasime festivalikülalistajatele erinevaid Õiglase kaubanduse-teemalisi mängu ja loosimisi. Banaanikestõümü pole ma siiski veel selga pannud,“ pajatas Kerli.

Õiglase kaubanduse saadiku ülesanne on kummutada väärarvamusi ning vastata kriitikale. Kerli tunnistas, et peamine kriitika, millega ta vabatahtliku töös kokku on puutunud, on see, et inimesed näevad Aafrika, Aasia ja Lõuna-Ameerika piirkondade toetamist perspektiivitu ja kaugena. Küsitakse, miks eestlastena peaksime panustama teiste riikide elanike elutingimuste parandamisse, kui meil on endal Eestiski piisavalt valdkondi, mis vajavad toetust. „Siinkohal võib vastata, et näiteks ostes päevast päeva tarbitavaid tooteid nagu kohvi ja suhkur, mida ei kasvatata ega toodeta Eestis, saame teadlikult teha väikese panuse õiglas(ema)te majandustingimuste kujundamiseks antud toote päritolumaal,“ sõnas Kerli.

Õiglase kaubanduse saadik seisab sotsiaalse õigluse eest

Merli Jürisoo (30) töötab loodustooted tootvas osauhingus Vipis tööjuhina ning kogub annetusi, korraldab kampaaniaid ja heategevusmüüki Eesti loomakaitse seltsis.

„Peamine põhjus, miks minust sai õiglase kaubanduse saadik, ongi inimkonna teavitamine ning vaeleusaamade ümber lükkamine. Paljudele inimestele on jäänud vale arusaam arengumaadest ning sealsest olukorrast, mis on seotud inimarengu, inimõiguste, konkurentsivõimega kaubanduses jne. Millegipärast soovitakse tõmmata võrdusmärki Eesti ja arengumaade vahele. See näitab, et inimesed on väheteadlikud,” selgitas Merli.

Ta lisas, et vale arusaam on ka Fairtrade'i eesmärgis. Õiglase kaubanduse süsteemi peamisi eesmärke on Merli sõnul vähendada vaesust ja seda tehes läbi turu- ja kaubandusuhete, mitte annetuste kaudu. „Õiglase kaubanduse süsteem on üks parimaid võimalusi arengumaades ebaõigluse vähendamiseks. Hetkel on õiglase kaubanduse mõju kahjuks veel väheoluline, kuid selle poole me pürgime,” ütles ta.

Merli selgitust mööda on õiglase kaubanduse saadik positiivne, aktiivne ja julge ning hingelt noor, kes on teadlik ning kel huvi arengumaade ja sotsiaalse õigluse teemade vastu. Saadikud võiksid olla absoluutselt kõik, kes mõistavad ja jagavad arengumaade probleeme ning soovivad seista nende hüvede eest.

Foto: erakogu

Merli Jürisoo

See tähendab paremaid majanduslikke ja sotsiaalseid tingimusi arengumaade talunikele ja töölisele. Ühtlasi aitab saadik levitada õiglase kaubanduse infot.

Saadikuks olemine on Merli sõnul andnud talle võimaluse areneda, liikuda edasi, leida uusi tutvusi ja mõttekaaslasid ning loomulikult tegeleda just sellega, mis talle meeldib. Selliseks tegevuseks on teavitustöö, osalemine eri üritustel, pildistamine jms. „Saadikuks olemine annab mulle hea tunde, sest ma saan midagi ära teha,” tunnistas Merli.

Et saada õiglase kaubanduse saadikuks,

on Merli sõnul vaja kõigepealt leida endas selline soov ja tahe selleks saada. „Mina aitasin levitada õiglase kaubanduse ideed vabatahtlikuna seni, kuni pakuti kahe organisatsiooni, Eesti Rohelise Liikumise ja Fairtrade Sweden, koostöös ühepäevast ja intensiivset koolitust vabatahtlikele. Koolituse läbimisel anti õiglase kaubanduse saadikutunnistus,” sõnas Merli.

Ta alustas õiglase kaubanduse teabe levitamist eelmisel aastal. Merli on osa võtnud sellistest üritustest nagu Grillfest, Uue Maailma tänavafestival, Kärda kohvikute päev „15 ühepäevakohvikut”, Maailmaküla Festival, Maailmapäev, õiglase kaubanduse nädal, kus põhitegevuseks on olnud teabe ja flaierite jagamine ning Fairtrade'i märgi tutvustamine.

„Oktoobrikuu viimasel nädalal on õiglase kaubanduse nädal, millest võtan kindlasti osa ning koordineerin Fairtrade'i märgi tutvustamist Prisma peremarketites,” sõnas ta.

Ettekujutus õiglasest kaubandusest on Merli hinnangul üsna positiivne, kuid aegajalt kohtab ta tööpoolest erinevat kriitikat ja kahtlusi õiglase kaubanduse kohta. Kriitikale vastamisel aitab kindlasti kaasa õiglase kui ka iseendale,” sõnas Merli.

Üsna palju küsitakse saadikult, miks on vaja õiglast kaubandust. „Martin Luther King on öelnud: „Kui sa jood hommikul kohvi, teed või kakaod ning lisad kuumale joogile suhkrut, oled enne töölejumist sõltunud üle poole maailmast.” Õiglase kaubandus on väga vajalik maailma mastaabis. Näiteks maailmas dikteerib neli suurimat firmat kohvi hinna. Samas on kohvi müük maailmas nafta järel teisel kohal. Kuna toetused riikidelt üha vähenevad, tekib surve just arengumaadele. Õiglase hind on vääriline hind, mis katab arengumaade väiketalu tootmiskulud ning annab neile normaalse võimaluse elamiseks. Kõik me soovime inimväärset elu ja samaväärseid töötingimusi. Lisandväärtusena võib välja tuua, et tootmine toimub keskkonnasäästlikult, mis on jälle ülemaailmselt oluline,” selgitas Merli.

Kas teate, et ...

- Inimeste hulk, kes elavad vähem kui kahe dollariga päevas, on viimase 25 aasta jooksul tõusnud 50 protsenti, 2,8 miljardini – see on peaaegu pool kogu inimkonnast.
- Arenenud riikide kodanikud tarbivad umbes 70 protsenti kogu maailma loodusvaradest ning esmatarbekaupadest, kuid moodustavad maailma elanikkonnast vaid 20 protsenti.
- Praegusel ajal töötab umbes 158 miljonit 5–14-aastaslast, enamik neist põllumajanduses ja esmatarbekaupade tootmises, mida eksporditakse arenenud riikidesse.
- Maailma sajast suurimast majandusest on 51 rahvusvahelised suurkorporatsioonid. 500 suurimat korporatsiooni kontrollib 70 prot-

senti kogu maailma kaubandusest ning see protsent aina tõuseb.

- Maailmakaubandus on viimase 20 aasta jooksul pidevalt kasvanud, kuid arenguriikidesse jääb selle koguväärtusest järjest väiksem summa.
- Madala lisandväärtusega tootmine koondu arenguriikidesse, kus puuduvad vajalikud standardid ja järelevalve tootmisega keskkonnale ja ühiskonnale tekitatud kahjude hindamiseks.
- ÜRO on hinnanud, et arenguriigid kaotavad ligi 2 miljardit dollarit päevas ebaausate maailmakaubandusreeglite tõttu – see on 14 korda rohkem kui kogu globaalne arengukoostöö ja humanitaarabi samal perioodil.

- Arenguriikides elatub ligikaudu 50 protsenti inimestest otseselt põllumajandusest ning see moodustab nende riikide sisemajanduse kogutoodangust 33 protsenti.
- Paljud arenguriigid (Burkina Faso, Mali, Ecuador, Burundi jt) ja nende talunikud sõltuvad peaaegu täielikult ühest eksporditartiklist.
- Peale toorme hinna languse on halvendanud arenguriikide talunike olukorda toetus, tariifid ja kvoodid, mida arenenud riigid on oma põllumajandustootjate kaitseks välja mõelnud.

Allikad: World Bank, Global Economic Outlook 2000, UNISEF, CorpWatch, FLO, UNCTAD

Õiglase kaubanduse ühistu liikmed saavad suurema sissetuleku abil koolitada oma lapsi

10 põhjust, miks toetada õiglast kaubandust

1. Õiglase kaubandus väärtustab tööd ja töötajaid

Õiglase kaubanduse suurendab arengumaade väiketalu- ja istanduste tööliste sissetulekut ja arendab kohalikku majandust. Stabiilne tasu kindlustab parema elu sadadele tuhandetele peredele. Õiglase kaubanduse tagab õiglase tasu arengumaade tootjatele, mis tähendab, et hinda arvatakse lähtutakse reaalsest tootmiskuludest.

2. Õiglase kaubanduse aitab väiketalu- ja istandustel ehitada tulevikku

Õiglase kaubanduse ühistud saavad lisatulu, mida kasutatakse kohaliku elu edendamiseks. Puhas joogivesi ja võimalus saada arstiabi tõstavad elu kvaliteeti ka kõige vaesemates küladest.

3. Õiglase kaubanduse annab lastele hariduse

Õiglase kaubanduse ühistu liikmed saavad suurema sissetuleku abil koolitada oma lapsi ja lisatulu eest ehitada koolimaju, osta vajalikke õppematerjale ja palgata õpetajaid.

4. Õiglase kaubanduse keelab lapsorjatöö

Sajad tuhandet arengumaade lapsed töötavad sunniviisiliselt istandustes ja tööstusharudes, mis toodavad meile igapäevaseid tarbeseemeid, riideid ja toitu. Suur osa lastest on inimkaubanduse ohvrid. Õiglase kaubanduse süsteem tagab, et Fairtrade'i märki kandvate

toodete valmistamisel pole kasutatud lapsorjatööjõudu.

5. Õiglase kaubanduse väärtustab keskkonda ja inimeste tervist

Õiglase kaubanduse on keskkonnasäästlik ja inimsõbralik. Tootmises on keelatud paljud tervist kahjustavad taimekaitsemürgid ning tagatud istanduste tööliste kaitsevahendid kemikaalidega kokkupuutel. Paljud õiglase kaubanduse tooted kannavad ka mahemärgistust.

6. Õiglase kaubanduse toetab demokraatlikku iseotsustamist

Õiglase kaubanduse võimaldab talunikel ise otsustada oma kogukonna edasise käekäigu üle. Igal õiglase kaubanduse ühistu liikmel on hääleõigus, et otsustada ühistu olulisi küsimusi nagu näiteks lisatulu investeerimine.

7. Õiglase kaubanduse annab õnge, mitte kala!

Õiglase kaubanduse ei ole passiivne doonor-abisaja suhe, vaid solidaarne partnerlus kaubanduse abil rikkaste heaoluühiskondade ja vaeste riikide vahel.

8. Õiglase kaubanduse on eetilise ettevõtluse lipulaev

Rahvusvahelised tavakaubandusreeglid soosivad rikkaid riike ja suurkorporatsioone. Õiglase kaubandusega toetad vastutustundlikke ja eetilisi äri ajavaid ettevõtteid. Üha rohkem suure ettevõtteid võtab omaks eetilise äripraktika, sh õiglase kaubanduse põhimõtted.

9. Õiglase kaubanduse vähendab maailmas vaesust

Maailma riigid on otsustanud 2015. aastaks vähendada maailmas vaesust poole võrra. Õiglase kaubanduse toodete eelistamine aitab arengumaade tootjatel arendada jätkusuutlikku äritegevust ja seeläbi parandada oma majanduslikku ja sotsiaalset olukorda.

10. Maailm muutub iga ostuga

Sinu rahal on mõjuvõimu – õiglase kaubanduse võimaldab Sul teha teadlikke valikuid ja oma raha kulutada targalt. Tegelikult oleme tarbijana meie need, kes saavad väga oluliselt mõjutada maailmas toimuvat. Õiglase kaubanduse toetamisega osaled Sa põnevas ja tänuväär- ses globaalses liikumises, mis muudab maailma paremaks.

Lõuna-Aafrikas töötanud Eneli ostab alati õiglase kaubanduse märki kandvat rooibos-teeed

Kui Eneli Meresmaa kolm aastat tagasi Lõuna-Aafrikasse õiglase kaubanduse liikumisega seotud vabatahtlikule tööle sõitis, et teadnud ta oma sõnul õiglasest kaubandusest eriti midagi. Eestis oli sellest siis veel üsna vähe kõneldud, ehkki õiglase kaubanduse märki kandvat kaupa hakkas meie poelettidele juba ilmuma. Ent asja olemus oli siiski kaugel ja üpris tundmatu.

Kuna Euroopa noortele suunatud maailmahariduslik koolitus- ja praktikaprogramm GLEN (Global Education Network of Young Europeans), mille kaudu Eneli vabatahtlikuks läks, näeb enne sihtriiki sõitmist ette kahte ettevalmistavat seminari, parandatigi tema sellealased vajakajäämised peagi. „Sain seminaril tuttavaks ka oma partneriga, saksa tüdrukuga, kellelt sain teada, kui populaarne õiglane kaubandus Saksamaal on,” märgib Eneli. „Teadsin, et mul on temast tugi ja võin alati tema poole pöörduda, kui abi vajan.”

Väiketootjate õiguste eest

Lõuna-Aafrikasse sõitsid tüdrukud 2007. aasta juulis eesmärgiga aidata kaasa õiglase kaubanduse liikumisega liitunud kohalike väikefarmrite tegevuse arendamisele.

„Õiglane kaubandus tähendab eelkõige väiketootjate eest seismist – et nende sotsiaalsed ja majanduslikud tingimused paraneksid, et kaubandustehingud oleksid tasuvad ning kõik osapooled tunneksid end hästi. Arvestades Lõuna-Aafrika ajalugu ja apartheidide süsteemi, kuuluvad õiglase kaubanduse liikumisse seal eelkõige suurfarmid ja istandused. Alles 2000-ndatel said mõned väiketootjad omale maad osta ning farmerid istandustes väikeosanikuks,” selgitab

Hea oli näha, et ka kõige viletsamates elamistingimustes elades säilitavad aafrika inimesed oma rõõmsameelsuse ja loodavad ikka paremale tulevikule.

Eneli. „Praeguseks kuulub Lõuna-Aafrika õiglase kaubanduse liikumisse üle 40 tootja, aga vaid kolm neist on väiketootjad.”

Eelkõige kasvatatakse Lõuna-Aafrikas Eneli sõnul rooibos-teeed, avokaadosid, ja maisi ning toodetakse veini, väikene osa maapiirkonna elanikkonnast tegeleb ökoturismiga.

Rõõmsad vaatamata kehvadele oludele

Eneli ja tema sakslannast tandemikaaslane sõitsid väikesse rooibos-tee istandusse Heiveldi Lõuna-Aafrika põhjaosas. Tandemi vastuvõtjaks organisatsiooniks oli üks kohalik mittetulundusühing Environmental Monitoring Group, mis tegeleb peale keskkonnateemade ka väiketootjate õiguste eest seismisega. „Meie ülesanne oli teha selgeks, milline on õiglase kaubandusega liitunud farmerite olukord Lõuna-Aafrikas,” räägib Eneli oma kolme ja poole kuu pikkusest vabatahtliku tööst. „Tegime ära suure uurimustöö, kohtusime väiketootjatega, uurisime, kuidas nad õiglase kaubanduse liikumisega liitusid, kuidas teed farmides kasvatatakse ja töödeldakse ning kuidas ta lõpuks Euroopasse jõuab, samuti kuidas Fair Trade Labeling Organisationi standardeid järgitakse. Põnevaim osa sellest tööst koosnes kohalikega koos töötamisest, elamisest ja olemisest. Hea oli näha, et ka kõige viletsamates elamistingimustes elades säilitavad aafrika inimesed oma rõõmsameelsuse ja loodavad ikka paremale tulevikule. Tööd tuleb teha, nagu mulle üks aafrika mamma ütles. Lootus ei ole kadunud ja eelkõige oleneb kogu elu sinust enesest ja sellest, kuidas sa oma ümbritsevasse suhtud. Me ei tohiks seda siin pimedal põhjamaal ära unustada. Ja laulda tuleb!”

MTÜ farmeritele abiks

Eneli märgib, et otseselt põllumajanduslikku viljelemist puudutavate kriteeriumite kõrval tuleb õiglase kaubanduse liikumisega liitunud farmeritel täita n-ö bürokraatlikke tingimusi – luua tootjate ühistuid, pidada koosolekuid ja koostada protokolle ehk teisisõnu teha kõi-

ke seda, mida me ise oleme igapäevases töös tegema harjunud, ent sealsete kohalike jaoks osutub see üpriski keeruliseks.

Environmental Monitoring Group, kus on ametis eranditult kohalikud elanikud ning kes on nõutava nn ametliku keelega sina peal, ongi niisugustes küsimustes väikefarmritele abiks. Ilma mittetulundusühinguta oleks farmeritel keeruline aru saada, mida neil täpselt tarvis teha on. EMG on alates 1998. aastast peale nõustanud Heiveldi ühistut, korraldanud õppereise, organiseerinud kohtumisi põllumajandusministeeriumiga, viinud läbi infopäevi kohaliku kogukonnaga. Kõige selle tulemusena on Heiveldi teefarmerite ühistu hästi toimiv organisatsioon, kelle teed saab osta ka juba siinsamas Eestis.

Kasu tervele kogukonnale

Eneli sõnul on liitumine õiglase kaubanduse liikumisega kohalikele farmeritele võimalus oma tööga ka kasu teenida. „Tootja saab tagasi kõik tehtud kulutused ning saab teenida lisatulu, mida kasutatakse kogukonna hüvanguks – näiteks koolile või lasteaiale või ostab farmerite liit tehnilise vahendi, mis hõlbustab nende tööd,” selgitab ta.

Kaplinna agulis koos kohalike memmedega pinnatähti istutamas
Foto: Eneli Meresmaa

Foto: erakogu

Eneli Meresmaa Kaplinna lähistel

Piirkonnas, kus Eneli vabatahtlikuna töötas, soetati õiglase kaubanduse tuludest koolibuss. Varem aga tuli lastel pikki kilomeetreid kooli jalgsi kõndida. Samuti oli varem olnud seal probleeme arstiabiga, kuid õiglase kaubanduse liikumise toega tihendati arsti vastuvõttu külates.

Pool Lõuna-Aafrikas töötatud ajast tegutsesid Eneli ja tema tandemikaaslane Kaplinnas, teise poole teeistanduses, kus võtsid kohalikega osa tavapärastest farmitöödest ning tegid oma uurimustööd.

Meie mõistes elavad sealsed farmerid enam kui tagasihoidlikult. Terve kogukond tegutseb ühe asja ehk siis teekasvatuse nimel, teist võimalust elatumiseks seal poolkõrbelises piirkonnas ei ole, kui kitsse- või lambakasvatus välja arvata. Liitumine õiglase kaubanduse organisatsiooniga kindlustab nende toodangule kokkuostja ning kõrgema kokkuostuhinna, kui nad seda müüdi saaks. Samal ajal tõdeb Eneli, et Lõuna-Aafrikas võib esineda kauba kokkuostmisel probleeme, sest riik on suur, istandused suured, tootjate vahel valitseb konkurents ning ühel hetkel võib kokkuostja teatada, et ei kavatse riigi põhjaossa väiketootjate kaupa hankima minna, sest see on tema jaoks kulukam. „See on Lõuna-Aafrikale omane probleem,” tõdeb ta.

Ostab nüüd Fairtrade märgiga toodangut

Rooibos teed ostes valib Eneli nüüd Aafrikas käinuna kindlasti Fairtrade märki kandva toote. „Rooibos kasvatataksegi vaid Lõuna-Aafrikas ja kui ostad Fairtrade märgiga toote, siis on sellest nende elule kasu,” märgib ta, lisades, et vabatahtliku tööga kogetu tõttu ostab tema Fairtrade märgiga kaupa väga selge arusaama ja teadmise najal.

Tihti, kui Eneli sõpradele kinke teeb, valib ta Fairtrade märgiga toote, olgu selleks siis näiteks veinipudel või šokolaaditahvel. „Eestis elades on mu põhimõte ikka osta kohalikku toodangut, aga kuna kohvi, teed, viinamarju või banaane Eestis ei kasva, püüan valida Fairtrade märgiga tooted.”

Kuna GLEN-projekt näeb ette pärast naasmist koduriigis tehtavat teavitustööd, külastas Eneli mitmeid koole, kus kõneles Lõuna-Aafrikast, õiglasest kaubandusest ning näitas ka ühte Lõuna-Aafrika noortest tehtud filmi. „Lapsed kuulasid kütkestavalt, Lõuna-Aafrika iseenesest tekitas neis huvi,” märgib Eneli. „Sain tutvustada õiglase kaubanduse märki, et lapsed vähemalt märkigi tunneks.”

Samal ajal on Eneli kogenud, et täiskasvanud õiglase kaubanduse teemal erilist huvi üles näitama ei kipu. „Olen Fairtrade märgiga kohvi maijooksul pakkumas käinud, aga kui küsisin, kas tahate teada, kust see kohv on saadud, vastas enamik inimesi eitavalt.”

Rohkem infot GLEN-i kohta:

www.terveilm.net/glen

GLEN-i projekti Eestis rahastab Eesti välisministeerium.

Fairtrade'i märgiga tooted – pigem kink kui igapäevane kaup

Kui palju siis ikkagi teatakse õiglasest kaubandusest ja milliseid FT märki kandvaid tooteid ostetakse, neile küsimustele vastasid Eesti tuntud inimesed.

Kaia Iva,
riigikogu liige

Õiglase kaubandusel organisatsioonil on aktiivne tugivõrgustik ning nad on teavet oma eesmärkidest üsna tõhusalt levitanud. Kuulun riigikogu maaelukomisjoni, ehk seepärast saan aeg-ajalt otseinfot oma e-postkasti ning olen püüdnud alati ka teemasse süüvida. Tänu aktiivsetele selgitajatele olen liitunud õiglase kaubanduse toetajatega.

Samal ajal tunduvad kõige mõjusamad ajakirjanduses paberakandjal ilmunud lood, kus õiglase kaubanduse sisu on lahti seletatud ja neid põhimõtteid ilmestab mingi konkreetne lugu. Olgu selleks lugu inimeste olukorrast Filipiinidel ning seal organiseeritud õiglasest mangomüügist või Nicaragua kohvikasvatajatest. Ehk on just eriti asjakohane lugeda sellist lugu püha-päevast hommikukohvi juues.

Ise olen ostnud õiglase kaubanduse toodetest kohvi, kakaod, kosmeetikatoteid. Küll aga ei kuulu need tooted meie pere igapäevaostude hulka. Pigem ostan neid meeleldi kingituseks, nii saab lisada kingitusele ka väikese lisaväärtuse.

Jõulude ajal, kus kingitusi on vaja rohkesti, ning tahaks kinkida midagi sümboolset, olen üritanud igal aastal leida mingi läbiva teema. Möödunud jõulude ajal leidsid koha kingikotis just õiglase kaubanduse sertifikaadiga kakao- ja kohvipakid. Muudel juhtudel ostan õiglase kaubanduse tooteid küll teadlikult, kuid harva.

Kui mõelda, miks nad pole igapäevases ostukorvis, siis põhjuseks on ilmselt harjumus tarbida tavapäraseid tooteid. Samuti see, et Fairtrade märgistusega tooteid pole mitte alati mugav leida. Samuti ei jää tähelepanuta kõrgem hind.

Olen enda jaoks mõelnud nii, et esmaselt üritan osta Eesti tootjate kaupu, tagamaks see, et Eesti tootja saaks oma kauba eest õiglast hinda. Ning järgmise sammuna toetan juba rahvusvahelist õiglast kaubandust, et toetada arengumaade väiketootjaid ja kogukondi.

Tarmo Noop
A. Le Coqi õlletehase
juhatuse esimees

Olen kuulnud neist eesmärkidest ja ideedest, mille eest õiglase kaubandus seisab. Toetan neid seisukohti, kuna igal inimesel on õigus inimväärsele elule ja võimalusele haridusele ja arstiabile.

Fairtrade märgiga kaupu pole ma teadlikult ostnud. Leian, et Euroopat puudutab õiglase kaubanduse idee vähe, kuna valdavalt tarbitakse kohalikku toodangut. Kõige rohkem ehk ongi eurooplane seotud õiglase kaubandusega kohvi ja tee kaudu. Olen harjunud tarbima kindla brändi tooteid ka kohvi ja tee osas. Kui tuntud brandid lisavad õiglase kaubanduse märgiga tooteid oma tootevalikusse, siis oleks tõenäosus neid osta ka suurem. Ma pole küll eriti hinnatundlik, kuid arvatavasti mängib ka ostueelistuses oma osa hind. Kui Fairtrade märgiga toode on tavalisest kuni kolmandiku kallim, siis eelistan tavalist toodet.

Ants Vasar
Viru Keskuse juht

Olin teadlik, et Fairtrade on ülemaailmne märgistussüsteem, mis seisab õiglase kaubanduse põhimõtete eest. Info sellise märgi olemasolust on minuni jõudnud erinevate juhuslike allikate kaudu, alates massimeediast kuni toidukaupade pakenditeni.

Õiglase kaubanduse põhimõtte kui sellisega olen kahtlemata nõus. Küll aga vajaksid need põhimõtted oluliselt tõhusamat tutvustamist, et neid inimestele teadvustada ja panna neid ostude tegemisel selliselt märgistatud tooteid eelistama.

Arenguriikide töötajate ekspluateerimine peaks ja võiks ideaalis olla ning jäädagi eelmise sajandisse. Kaunist soovist hoolimata on aga ilmselt õiglase kaubanduse põhimõtted tõenäoliselt veel väga kauged paljudele tootjatest.

Konkreetselt Fairtrade kaubamärgiga on mu kokkupuude olnud põgus, tean, et Eestis on saadaval selle kaubamärgiga toidukaupu. Siiski on Fairtrade kaubamärk kaugelt ja suhteliselt võõras lugu ning pole vähemalt minu jaoks jõudnud oluliste näitajate nimekirja. Seetõttu olen ka konkreetse kaubamärgiga tooteid sattunud ostma pigem juhuslikult. Olen kuulnud, et rõivatootjate segmendis on maailmas mõned brandid lisanud oma valikusse Fairtrade märgiga riideid, aga Eestis pole seda nähtust veel täheldanud.

Fairtrade märgiga toodete osas on täna üsna napid võimalused ülevaate saamiseks. Usun, et igapäevasesse ostukorvi on tõenäoliselt kõige sagedamini sattunud puuviljad, banaanid.

Hinnast ei saa kindlasti üle ega ümber, sest tap üks Fairtrade saabki olla täna suunatud keskmise või sellest suurema sissetulekuga inimeste jaoks, kellel on võimalus kaubavahelisele emotsionaalsetest argumentidest lähtuda.

Vilja Savisaar-Toomast
Euroopa Parlamendi liige

Olen teadlik õiglasest kaubandusest, et selle eesmärk on tagada arengumaade väiketalunike toodetud ja üle maailma tarbitavatele toodetele õiglast hinda. Õiglase kaubanduse toodetel kasutatavatest Fairtrade'i märgisest olen saanud teavet peamiselt meedia vahendusel.

Fairtrade'i märgiga tähistatud tooteid olen ostnud, kuid mitte sihilikult selle pärast, et nad on õiglase kaubanduse tooted, vaid pigem toodete enda pärast. Toote hind võib olla tavapärasest küll kõrgem, kui sellele vastab ka toote kvaliteet.

Samal ajal ostan ma sageli eestimaiseid mahetooteid, mis on tihtipeale, kuid mitte alati, kallimad tavatoodetest, ent on siiski paremad ja tervislikumad ning mille kaudu saan toetada kohalikku põllumeest.

Urve Tiidus

Kuressaare linnapea

Õiglasest kaubandusest rääkides ja toodetel kasutatava Fairtrade'i märgi puhul tean kindlalt, et selle märgiga toodete jaoks pole kasutatud lapstööjõudu. Samuti ütleb see märk, et algtootja on saanud oma töö eest normaalset tasu.

Loomulikult olen ma õiglase kaubanduse põhimõtetega nõus. Olles näinud dokumentaalfilme lapstööjõu ekspluateerimisest ja nende närusest olukorrast – ei taha küll selliselt toodetud kaupa osta. Kuid sellisest emotsionaalsest hoiakust jääb väheks.

Teadlikkus peab kasvama. Muidugi on paralleelselt veel olulisem teema – kuidas need

lapsed normaalset lapsepõlve saaksid veeta ilma hinges püsimise eest täiskasvanu kombel rügamata. See on nende riikide, aga loomulikult kõigi kaubavahendajate teema ka. Kuid loota, et kõik muutuvad eetiliseks, omakasupüüdmatuks – see oleks naiivne.

Pean tunnustama, et ostan suhteliselt vähe asju üldse praegu ja hetkel ei meenu konkreetset kaupa.

Margus Viigimaa

Põhja-Eesti Regionaalhaigla kardioloogiakeskuse juhataja, professor

Tean Fairtrade'i märgist ja õiglasest kaubandusest seda, et see toetab arenguriikide väiketalunikke ja garanteerib, et vastava toote tootmisel saab tööjõud õiglast palka ning ei ole kasutatud lapstööjõudu. Sellekohast teavet olen saanud meediast. Üldiselt olen nõus õiglase kaubanduse põhimõtetega, usutavasti tagab see süsteem arengumaade töötavatele inimestele nende töö eest õiglase töötasu.

Teadlikult või ka emotsionaalseteks ostudeks on olnud kohv ja kakao, kui enne ostu on olnud õiglasest kaubandusest juttu. Kindlat eelistust pole olnud, pigem võib neid oste pida-

da juhuslikuks ja ajendiks on olnud soov uute maitseelamuste järele.

Hind on ostueelistuse tegemise juures kindlasti oluline. Minu jaoks on aga siiski kõige olulisem toidu tervislikkus, värskus ja maitseomadused. Kui sellised tooted on Fairtrade märgistusega, olen ma nõus ka tavapärasest kõrgemat hinda maksma.

Kaul Nurm

Talupidajate Keskliidu juht

Ma tean, et selline organisatsioon on olemas, mis kasutab tema liikmete toodetud toodangu turustamisel spetsiaalset kaubamärki Fairtrade.

See on hea näide alt üles loodud initsiatiivi kohta. Tegemist on arengumaade talupidajaid ühendava organisatsiooniga, kes räägib oma liikmete nimel läbi talupidajate toodetud toodete hindade ja müügitingimuste üle. Samal ajal sertifitseerib ta oma liikmeid, et nende toodang vastaks kokkulepitud kvaliteedi ja toiduohutusnõuetele ning et taludes ei kasutataks laps- ega orjatööjõudu. Selline liikumine annab tema liikmetele võimaluse saada oma toodetest õiglast hinda ja annab seega võimaluse neile inimväärseks eluks.

Kuna olen Eestimaa Talupidajate Keskliidu tegevjuht, siis oma ametiposti tõttu olen selle informatsiooniga kokku puutunud juba aastaid tagasi. Teema on olnud ülevall ka Eesti avalikus meedias ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, mille liige ma olen, on Fairtrade'i kohta koostanud mitmeid arvamusi.

Olen nende põhimõtetega täielikult nõus. Kui võtta näitena maailma kohviturgu, siis tegelikult kontrollib kogu maailma kohviturgu üksnes neli rahvusvahelise mõõtmega kompaniid. Nemad dikteerivad arengumaade talupidajatele kohvi hinnad. Ühelt poolt võime Eestis nautida küll odavat kohvihinda, kuid samal ajal peaksime kohvi juues endale teadvustama, et see madal hind tuleneb üksnes sellest, et need neli kohvifirmat ei maksa kohvikasvatajatele inimväärseks elamiseks vajalikku hinda. See viib kohvikasvatajaid teele, kus kasutatakse lapstööjõudu, kes on nõus töötama veelgi madalama palga eest, ning sageli kasutatakse orjatööd.

Fairtrade tooteid olen ostnud juhuslikult, põhiliselt siis, kui riivil on kaks võimalust kõrvuti. Probleem on pigem selles, et selles tootus kaubarohkuses on Fairtrade'i tooteid raske leida. Kaubanduskeskustes võiks olla eraldi sektsioon, kuhu oleks koondatud kõik selle kaubamärgi all toodetud tooted. See lihtsustaks tarbijatel teha valik oma südametunnistuse järgi.

Foto: Bettina Koelle

Rooibos-tee lõikamine Heiveld-istanduses. Nii algsel meetodil see töö seal väikefarmis käibki

Tarbijate huvi Fairtrade'i märgiga toodete vastu kasvab

2006. aastal Eesti Rohelise Liikumise tellimisel korraldatud avaliku arvamuse uuring näitas, et vaid 5%-le Eesti inimestest oli Fairtrade'i märk tuntud, õiglase kaubanduse põhimõtted aga olid inimestele täiesti tundmatud.

Vaid aasta hiljem tehtud EMOR-i uuringu järgi oli globaalsetest teemadest huvitatud 67 protsenti eestlastest ning õiglase kaubanduse mõiste oli tuttav juba enam kui poolele (52%) vastanuist. Arvamusliidrite teadlikkus oli aga veelgi kõrgem – 84 protsenti. Selle foonil, et ligi veerand küsitletuist ja üle poole arvamusliidritest olid ise valmis ostma või juba ostnud Fairtrade'i tooteid, pole õiglase kaubanduse edusammud Eestis enam sugugi üllatavad.

Soov parandada inimeste elujärge

Õiglase kaubanduse tuntus kasvab Eestis. 2009. aasta sügisel läbi viidud avaliku arva-

muse uuringu kohaselt (Turu-uuringute AS) tunneb Fairtrade'i märki ja õiglase kaubanduse põhimõtteid viiendik Eesti elanikkonnast. See on neljakordne kasv võrreldes 2006. aasta küsitlusega. Õiglase kaubanduse tooteid on nüüdseks Eestis saadaval üle 200, sertifitseeritud tooteid on uuringu kohaselt ostnud üheksa protsenti Eesti elanikest.

Kolm aastat tagasi, mil õiglase kaubanduse juurutamisega Eestis algust tehti, osteti õiglase kaubanduse märgiga tooteid peamiselt

Nüüd on esikohale tõusnud soov toetada sotsiaalse sõnumiga tooteid ja aidata parandada inimeste elujärge.

huvi pärast. Nüüd on esikohale tõusnud soov toetada sotsiaalse sõnumiga tooteid ja aidata parandada inimeste elujärge. Ligikaudu pooled vastanud on huvitatud edaspidi õiglase kaubanduse toodete ostmisest.

Vastajatele on ka oluline, et õiglase kaubanduse ideed toetaksid Eesti ettevõtted, kes kasutavad arengumaade toorainet. Sellist arvamust avaldas 56 protsenti uuringus küsitletut. Rohkem kui pooled küsitluses osalenud leidsid, et õiglase kaubanduse ideed võiksid toetada ka jaeketid ja -kauplused ning asutused, kes teevad avalikke hankeid.

Arengumaade abistamine on auasi

Inimestelt küsiti, kas nad on abistanud mingil viisil kõige vaesemaid arengumaid maailmas. (Uuringus osalenute hulga põhjal laiendati vastanute hulk elanikkonnale.) Rahaliste annetustega, mille hulka kuuluvad ka heategevuslikud ostud, oli seda teinud 48 800 – 79 800 inimest.

Meira Reilu kohvi

Meira Õiglase kaubanduse kohv on ülivõimsalt Soome müüdavaim Õiglase kaubanduse kohv. Eetiline tarbimine on üha enam tähtsustumas. Meira Reilu kohv on kiiresti tõusnud turuliidriks oma tootekategoorias.

- Paljud ettevõtted ja kollektiivid on valinud just Meira Reilu kohvi oma kohvimargiks
- Nooruslik ja hästi eristuv pakend väljendab väärtuslikkust
- Arendab ka kaubanduse imagot positiivsemas suunas
- Õiglase kaubanduse kohvi tarbimine on tänu Meira Reilu kohvi lanseerimisele kasvanud kiiresti

Leidkem koht Meira Reilu kohvile kauplustes ja kodudes!

Meira Reilu kohv 500g filterjahvatus
Meira Reilu kohvioad 250g

Õiglase kaubanduse märk tagab, et kohvi on toodetud rahvusvaheliste Õiglase kaubanduse kriteeriumite kohaselt. Müügil Maksimarketites, Konsumites, A&O kauplustes, Prismades, Tallinna Kaubamaja Toidumaailmas, Stockmannis ja Järve Selveris.

MEIRA

Kakaopuu ja farmer

ga vastajate seas. Samuti teavad seda märki toodetelt otsida juhttöötajad, õpilased/üliõpilased, tallinlased ja jõukamad inimesed. Märksa vähem teatakse märki väikelinnades ja maapiirkondades.

Kõige väiksem on huvi Kesk-Eesti vastajate seas, samuti maapiirkondade elanike hulgas. Edaspidi ei pea nende kaupade ostmist kuigi tõenäoliseks ka väikese, kuni 3000-kroonise sissetulekuga vastajad.

Tarbija ei leia kaupa riulitelt üles

Sarnaselt eelmise uuringuga eelistavad vastajad osta eelkõige kohvi või teed ja puuvilju. Huvi tuntakse ka kakao või šokolaadi ja suhkruga ning mahlade vastu. Kõige väiksem on huvi Fairtrade'i jalgpallide vastu.

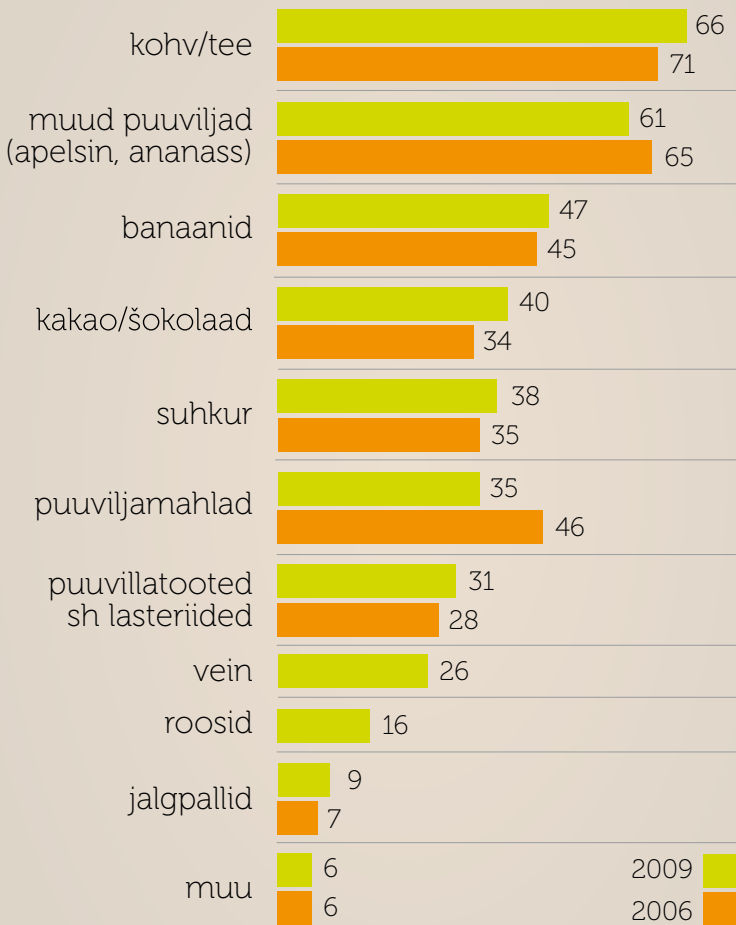
Endiselt on peamiseks põhjuseks, miks ei osteta Fairtrade'i tooteid, inimeste teadmatust – vastajad kas pole sellele mõelnud, pole kuulnud või ei tea sellest midagi. Probleemiks on jätkuvalt ka kaupade vähene kättesaadavus – neid pole saada või on raske riulitelt üles leida. Osal vastajatel puudub huvi sedalaadi kauba vastu ning neid peetakse liialt kalliteks. Positiivne on asjaolu, et Fairtrade'i põhimõtte enda vastu on vähene hulk inimesi, mistõttu suurema informeerituse ja elujärje paranemise korral võib ostjate hulk oluliselt suureneda. Muude põhjuste seas toodi välja reklaami vähesust, vajadust eelistada Eesti kaupa, seda, et „ei vaata märke“ kaupadel ning huvipuudust – „Las EL maksab arengumaadele“.

Fairtrade'i kaupu peavad liialt kalliks teistest sagedamini pensionärid ja maapiirkondade elanikud. Ida-Virumaal ja Lõuna-Eestis kurdetakse nende halva leitavuse üle poodides. Kesk-Eestis elavate inimeste väitel pole kaupu Eestis saada. Lõuna-Eestis on kõige enam inimesi, kes ei usu sellesse ideesse [12%].

Graafik

Eestis 2006. ja 2009. aastal eelistatud õiglase kaubanduse tooted

[Vastajate arv, kes on valmis ostma FT tooteid, oli 2006. aastal kokku 423 ja 2009. aastal 454.]

- Sarnaselt eelmise uuringuga eelistava vastajad osta eelkõige kohvi/teed ja puuvilju.
 - Huvi tuntakse ka kakao/šokolaadi ja suhkruga ning mahlade vastu.
 - Vastajad vanuses 20–29 aastat on keskmisest enam huvitatud banaanidest ja muudest puuviljadest, mahlast ja veinist.
 - Juhttöötajatele pakuvad enam huvi šokolaad ja vein.
 - Siiski jääb kõikide gruppide esimeseks eelistuseks kohv ja tee.
- Allikas: Turu-uuringute AS

Mitterahaliste annetustega ehk toidu, riiete või tarbeesemetega oli oma abistava käe ulatanud seitse protsenti elanikkonnast ehk 55 500 – 88 200 inimest. Umbes 5400 – 19 400 inimest oli aga aidanud teadmistega või panustanud vaba aega.

Arengumaid abistavate inimeste osakaal elanikkonna seas ei ole kuigi suur, kuid arvu- liselt on tegemist arvestatava hulga inimestega. Küsimus ei täpsustanud aega, millal arengumaid on aidatud. Abistamise poolest on aktiivsemad kõige kõrgema sissetulekuga ja kõrgharidusega vastajad ning ametiposit- sioonilt ettevõtjad, juhid või tippspetsialistid.

Fairtrade'i märgi tuntus Eestis on võrreldes eelmise uuringuga üle poole võrra suurenenud – arvuliselt tähendab see 128 240 – 173 590 inimest. Keskmisest kõrgem on märgi tuntus nooremate inimeste ja kõrghariduse-

Sarnaselt eelmise uuringuga eelistavad vastajad osta eel- kõige kohvi või teed ja puu- vilju. Huvi tuntakse ka kakao või šokolaadi ja suhkruga ning mahlade vastu.

Kui sa valid

ja

ja

märgiga siis oled kindel, et

talunikud nagu

Sarah

st

saavad toetada oma

ja kaitsta meie

.

**MAAILM MUUTUB
IGA OSTUGA**

fairtrade.ee

